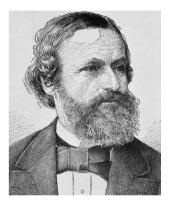
11 - AMALIY MASHGʻULOT. KIRXGOFNING IKKINCHI QONUNI VA UNGA DOIR MASALALAR ECHISH

Mashgʻulotning maqsadi: Talabalarga Kirxgofning ikkinchi konuni va unga oid ma'lumotlarni berish, hamda bilim va koʻnikmalarni masalalar yordamida shakllantirishdan iborat.

Mashg'ulotning rejasi: 1. Nazariy qism.

- 2. Amaliy mashgʻulotga doir namunaviy masalalar echish.
- 3. Amaliy mashgʻulotni bajarishga oid mustaqil variantlar.
- 4. Nazorat savollari.

Tayanch soʻzlar va iboralar: tarmoqlangan elektr zanjir, tugun, yopiq kontur, tarmoq, zanjir, tok kuchi, qarshilik, EYUK.

1. Nazariy qism.

Gustav Robert Kirxgof. Nemis fizigi Gustav Robert Kirxgoff 1824 yil Kenigsbergda advokat oilasida tugʻilgan. U 18 yoshida Kenigsberg universiteti oʻqishga kirdi va keyinchalik Berlinda ma'ruzachi boʻldi.

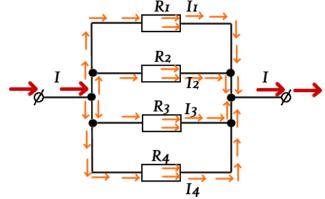
Kirxgoff 1847 yilda ikkita qonunni kashf qildi. Kirxgoff tarmoqlangan elektr zanjiri uchun oʻz qonunlarini tadbiq etgan. Kirxgoffning qonun-lari Om qonuni bilan birga, elektron nazariyasi asosini tashkil etdi.

SHunday qilib, Kirxgoff dunyo muhandislari, kimyogarlar va fiziklari orasida mashhur boʻldi.

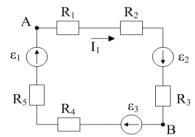
Taniqli olim va kashfiyotchi - Gustav Robert Kirxgoff 1887 yil vafot etgan.

Tarmoqlangan elektr zanjiri uchun Kirxgofning II chi qonuni: tarmoqlangan zanjirning ixtiyoriy yopiq konturi qismlaridagi toklarning mos ravishda shu konturlar qarshiliklarga koʻpaytmalarining algebraik yigʻindisi konturdagi barcha EYUK larning algebraik yigʻindisiga teng:

$$\sum_{i=1}^n I_i R_i = \sum_{i=1}^m \varepsilon_i.$$

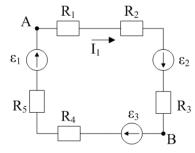
- 2. Amaliy mashgʻulotga doir namunaviy masalalar echish.
- **11.1-masala.** Zanjirning berk konturida R_1 =2 Om; R_2 =5 Om; R_3 =8 Om; R_4 =3 Om; R_5 =4 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_2 =50 V va ε_3 =10 V ga tengdir, hamda zanjirdan oqayotgan tok I_1 =5 A boʻlsa, zanjirning ε_1 EYUK aniqlansin.

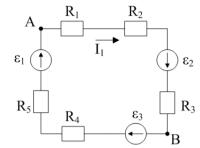
Echish: Masalaning boshlang'ich berilgan ma'lumoti va keltirilgan elektr sxema asosida, shuning bilan birga Kirxgofning ikkinchi qonuniga amal qilgan holda zanjirning ε_1 EYUK aniqlaymiz, ya'ni:

$$\begin{split} I_1 \cdot (R_1 + R_2 + R_3 + R_4 + R_5) &= \varepsilon_1 + \varepsilon_2 + \varepsilon_3 \\ 5 \cdot (2 + 5 + 8 + 3 + 4) &= \varepsilon_1 + 50 + 10 \\ 5 \cdot 22 &= \varepsilon_1 + 60 \\ 110 - 60 &= \varepsilon_1 \\ \varepsilon_1 &= 50 \text{ (V)} \qquad \text{ga teng.} \end{split}$$

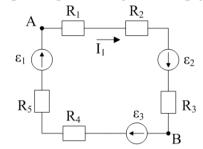
- 3. Amaliy mashgʻulotni bajarishga oid mustaqil variantlar.
- **11.2-masala.** Zanjirning berk konturida R_1 =5 Om; R_2 =8 Om; R_3 =10 Om; R_4 =15 Om; R_5 =2 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_1 =40 V va ε_3 =20 V ga tengdir, hamda zanjirdan oqayotgan tok I_1 =2 A boʻlsa, zanjirning ε_2 EYUK aniqlansin.

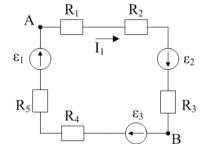
11.3-masala. Zanjirning berk konturida R_1 =3 Om; R_2 =4 Om; R_3 =3,5 Om; R_4 =6,5 Om; R_5 =7,5 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_1 =50 V va ε_2 =10 V ga tengdir, hamda zanjirdan oqayotgan tok I_1 =2,5 A boʻlsa, zanjirning ε_3 EYUK aniqlansin.

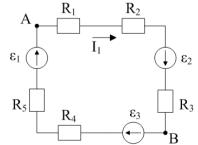
11.4-masala. Zanjirning berk konturida R_1 =10 Om; R_2 =9,5 Om; R_3 =3,5 Om; R_4 =2,5 Om; R_5 =8,5 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_1 =65 V; ε_2 =15 V; ε_3 =10 V ga tengdir. Zanjirdan oqayotgan tok I_1 aniqlansin.

11.5-masala. Zanjirning berk konturida R_1 =3,5 Om; R_2 =7,5 Om; R_3 =8,5 Om; R_4 =1 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_1 =35 V; ε_2 =10 V; ε_3 =8 V ni tashkil etadi, hamda zanjirdan oqayotgan tok I_1 =5,5 A boʻlsa, zanjirning R_5 qarshiligi aniqlansin.

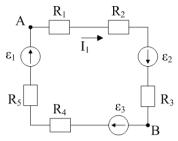

11.6-masala. Zanjirning berk konturida R_1 =2 Om va R_5 =8 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_1 =40 V; ε_2 =50 V; ε_3 =8 V ni tashkil etadi, hamda zanjirdan oqayotgan tok I_1 =6 A boʻlsa, zanjirning R_4 qarshiligi aniqlansin.

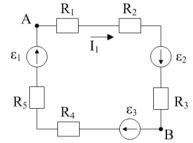

11.7-masala. Zanjirning berk konturida R₄=15 Om va R₅=10 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_1 =30 V; ε_2 =20 V; ε_3 =10 V ni

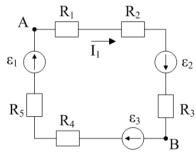
tashkil etadi, hamda zanjirdan oqayotgan tok I_1 =7 A boʻlsa, zanjirning R_3 qarshiligi aniqlansin.

11.8-masala. Zanjirning berk konturida R_1 =3 Om; R_3 =7 Om va R_4 =15 Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari ε_1 =35 V; ε_2 =25 V; ε_3 =15 V ni tashkil etadi, hamda zanjirdan oqayotgan tok I_1 =8 A boʻlsa, zanjirning R_2 qarshiligi aniqlansin.

11.9-masala. Zanjirning berk konturida $R_2=1$ Om; $R_3=15$ Om va $R_5=10$ Om li qarshiliklar ulangan boʻlib, ularning EYUK lari $\varepsilon_1=25$ V; $\varepsilon_2=8,5$ V; $\varepsilon_3=10$ V ni tashkil etadi, hamda zanjirdan oqayotgan tok $I_1=10$ A boʻlsa, zanjirning R_1 qarshiligi aniqlansin.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1. Steven W. Blume, Electric power system basics, 2007.
- **2.** N.Jabborov, M.YAkubov, Elektrotexnika va elektronika asoslaridan masalalar toʻplami, Oʻquv qoʻllanma, Toshkent, 2004.
- **3.** M.Ismoilov, M.G.Xaliulin, «Elementar fizika masalalari», Toshkent, 1993.